

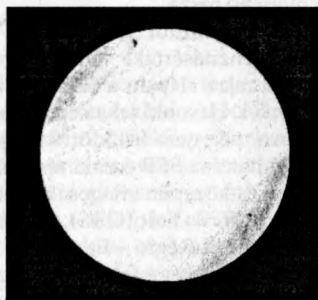
Bolygók

Bolygóészlelések 2005–2006-ban

Amint a számokból látható, ebben az időszakban a megszokottnál jóval kevesebb észlelés készült. Ekkortájt nagyon kevés bolygó látszott az égen. 2006 októberében pl. a népszerű, fényes bolygók egyáltalán nem tartózkodtak megfigyelésre alkalmas helyzetben; a Jupiter ekkoriban volt együttállásban a Nappal, a Szaturnusz a hajnali órákban alacsonyan volt megfigyelhető, akárcsak a Mars. Egyedül a nehéz megfigyelhetőségük okán kevésbé népszerű, halvány külső bolygók, az Uránusz és a Neptunusz kínálkozott célpontként. Az Uránusz egy közeli, viszonylag fényes csillag mellett tartózkodott, ami a planéta felkeresését könnyítette meg. Erről készült két megfigyelés, Horváth Zsolt és Berente Béla jóvoltából. Táblázatunkban az észlelések darabszáma után közölt rövidítések magyarázata: w: webkamerás észlelés, CM: centrálmeridián-mérés, v: vizuális észlelés.

Észlelő	Észl.	Műszer
Áldott Gábor (Budapest)	3w	15 T
Balog László (Budapest)	1w	15 T
Bartha Lajos (Budapest)	5v	10 L
Berente Béla (Kocsér)	11w	23 Y
Horváth Zsolt (Dunaújváros)	9v	30 T
Kristóf Réka (Budapest)	1v	25 T
Lukács Dávid (Budapest)	4v	25 T
Majzik Lionel (Tápióbrsike)	5CM	10 L
Molnár Péter (Budapest)	1w	20 T
Morvai Anikó (Fülöpszállás)	1v	25 T
Nemoda Bence (Budapest)	2v	20 T
Sánta Gábor (Szeged)	3v	10 T
Solyomossy Gábor (Budapest)	1v	25 T
Stéfan Buda (Melbourne, AU)	38w	40 DK
Szeitz Ildikó (Budapest)	1v	25 T
Szendrői Gábor (Gencsapáti)	1w	15 MN
Tardos Dániel (Budapest)	1v	25 T
Tordai Tamás (Budapest)	1w	20 L
Veres Petra (Váncsod)	1v	25 T

Uránusz, 2006. október 1., 30 T, 343x: A bolygó korong alakja már 68x-os nagyításnál is érzékelhető. 343x-os nagyításnál enyhe lapultság és a bolygó kék színének intenzitásbeli különbsége figyelhető meg. Az egyenlítői rése 8-as értékétől a pólusok felé 6-os értékre csökken. A szokatlanul jó légköri viszonyok eredménye, hogy a bolygókorong pereme is viszonylag élesen határolódik el. Két holdja EL-sal éppen be-bevillan, bár észlelés közben zavaró volt a fényszennyezés. (Horváth Zsolt, Dunaújváros)

A Jupiter 2005/2006. évi láthatósága

Az észlelések legnagyobb része a két kvadrátúra közti időszakban történt (2006. február 6. és november 21.), ekkor az égitest delelését legtöbbször kedvező körülmények közt figyelhetjük meg, vagyis már kellőképp sötét égi háttér előtt. A megfigyelések kétharmada a május 4-i oppozíció után született.

Déli Poláris Régió (SPR). Az elmúlt évekhez hasonlóan az NPR-nél most is enyhén sötétebbnek mutatkozik az SPR. Színét szürkésnek, kéesszürkésnek írják le a megfigyelők. Viszonylag könnyen elkülöníthető a legdélebbi zónától.

Déli Mérsékelt Régió – Legdélebbi Mérsékelt Zóna (SSSTZ), Legdélebbi Mérsékelt Sáv (SSSTB), Délebbi Mérsékelt Zóna (SSTZ). Ezek a sávok és zónák összeolvadni látszanak, elkülönítésük nagyon nehéz a felvételek alapján. Itt-ott rögök, világosabb foltok figyelhetők meg.

Délebbi Mérsékelt Sáv (SSTB). Nincs értékelhető intenzitásbecslés erről a sávról. A felvételeken 4–5 erős ovál látható.

Déli Mérsékelt Zóna (STZ). Az STRz-nél alig sötétebb intenzitású zóna.

Déli Mérsékelt Sáv (STB). Helyenként feltűnően sötét és vastag. Az időszak kétségtelenül legnagyobb érdeklődést kiváltó eseménye volt a megerősödő, színváltó BA ovál. A vörösödő, ezzel együtt erősödő ovál – mely ekkor elnyerte a Kis Vörös Folt elnevezést – az előzetes számítások alapján július 10-én találkozott a Nagy Vörös Folttal. Izzalomra adott okot, hogy nem lehetett biztosan tudni az esemény kimenetelét: összeolvadnak-e vagy egymás mellett haladnak el-e a foltok. Mindkét lehetőségre volt érv, és ellenérv. Végül is minden további nélkül elhaladtak egymás mellett, a legszorosabb közelség július 15-e környékén volt.

Vizuális észlelés nem született a BA oválról, a felvételeken azonban szépen látszik. További oválok is látszottak. A BA ovál környékén, a sáv északi részén (STBn) sötét foltok voltak láthatók.

Déli Trópusi Régió – Déli Trópusi Zóna (STRz). Igen világos terület, a bolygó legfényesebb része.

Déli Egyenlítői Sáv (SEB). A bolygó egyik legváltozatosabb területe. Becsült átlagos intenzitásértéke lényegesen nem változott az időszak folyamán. Július 20-án Bartha rajza alapján a SEB-ben, a GRS tőszomszédságában egy világos átlós csík, rés tűnik fel. Hasonló jelenség látható Stefan Buda felvételén is, ám ott nyolc órával korábban még nem fejlődött ki teljesen. A képeken július folyamán további hasonló részek láthatók a SEB északi részén, a SEBn-ben, a GRS-től keletre. Az egész SEB most is széles, és közepén világosabb zóna (SEBz) választja el az északi és a déli szélét.

Nagy Vörös Folt (GRS). Vizuálisan nagyon feltűnő, világos vörös színű.

Egyenlítői Régió – Egyenlítői Zóna (EZ), Egyenlítői Sáv (EB). Míg az előző láthatósági időszak vége felé még világos, 8-as intenzitású, addig a tárgyidőszakban elkezdődik fokozatos sötétedése. 2006. március 27-én Sánta Gábor rajzán még 7-es inten-

sáv/zóna	átlagintenzitás
SPR	3,4
SSTZ	-
SSSTB	-
STZ	6
STB	3,6
STRz	8,1
SEB	3,4
EZ	5,6
EB	5
NEB	3,6
NTRz	7
NTB	-
NTZ	8
NNTB	-
NNTZ	-
NNNTB	-
NNNTZ	-
NPR	3,7

zítású, később, április 13-án már 4–5-ös intenzitású területeket lát az egyenlítői zónában. Rajzán feltűnő a két egyenlítői sáv, és a közéjük zárt egyenlítői zóna sötétsége. Sánta Gábor leírása szerint az EZ a déli pólus vidékeivel azonos intenzitású. Számos, NEBs-ből kiinduló magas kivetülés látható az EZn területén. Színe Bartha Lajos szerint fehéres-szürke. Bartha július 15-án lát egy nagyon halvány szürke sávot. A webkamerás felvételeken a kivetülések, körfüzek között világos területek sorakoznak. Július 27-én Bartha észlelése szerint az egyenlítői zóna feltűnően szürke, a két fősávval összeolvadni látszik. A hónap nagy részén az egyenlítői síkon (EB) egy vékony sáv töredéke látható.

Északi Trópusi Régió – Északi Egyenlítői Sáv (NEB). Rengeteg rög, inhomogenitás tarkítja, igen változatos a megjelenése. Hosszan elnyúló vékony, sötétebb területek (hidak), ill. számos világos folt látható. Különösen feltűnő egy július 20-i felvételen a CM környékén egy óriási fűzér. Más időpontokban is látható, de ezen a képen különösen. Vizuális észlelők is kivétel nélkül látják az inhomogenitásokat, igen sötét (2-es, 3-as intenzitású) rögeket.

Északi Trópusi Zóna (NTrZ). A vizuális észlelők nem tesznek említést erről, az előző évekhez képest nem változott. Webkamerás felvételeken erősen kékes árnyalatú, a B szűrőn keresztül készített képeken az STRz után a második legvilágosabb terület. Stefan Buda felvételein jól látható struktúrája, hosszanti sávozottsága. Két sötétebb kékes, igen vékony hullámos sáv (vonallal) érzékelhető, melyek nem egyenletesen futnak körbe a bolygón, időnként megszakadnak, ill. megerősödnek.

Északi Mérsékelt Régió – Északi Mérsékelt Sáv (NTB). Nem látható.

Északi Mérsékelt Zóna (NTZ). Stefan Buda felvételein nagyon gyenge és vékony világosbarnás árnyalatú zóna.

Északibb Mérsékelt Sáv (NNTB). A gyakorlott észlelők rajzán feltűnik, akárcsak a felvételeken. Stefan Buda képein néhol hullámos, néhol csipkézett szélű, rögekkel tarkított gyenge barnászöröses, sötétszürkés árnyalatú sáv.

Északibb Mérsékelt Zóna (NNTZ). Világos foltok tűnnek fel Stefan Buda egyik májusi felvételén.

Legészakibb Mérsékelt Sáv (NNNTB) – Legészakibb Mérsékelt Zóna (NNNTZ). Ez a két zóna összeolvadni látszik egymással és az NPR-rel.

Északi Polaris Régió (NPR). Az SPR-hez hasonló kinézetű, színű. Enyhén világosabbnak tűnik, mint déli párja. Időnként aszimmetria érzékelhető a rajzokon és a felvételeken is.

Újdonságok

Az Internet-korszak és a papírtakarékos, zöld gondolkodás szellemében tervezzük az észlelések beküldésének további könnyítését. Eddig a vizuális észlelések postán történő eljuttatását preferáltuk, de innentől kezdve elfogadjuk az észlelőlapok szkennelt változatait is. Természetesen ez a lehetőség opcionális, aki nem rendelkezik szkennelvel, vagy nem képes egy bizonyos meghatározott minőségi szintet tartani, az természetesen továbbra is beküldheti a rovatvezető címére az eredeti észlelőlapot. Több esetben is találkoztunk kitöltés után fénymásolt észlelőlapokkal, melyeken a rajzok tónusai gyengén, torzítva kerültek visszaadásra. Sajnos a fénymásolás nem biztosít jó minőséget, kerüljük használatát! Ha semmiképp sem tudjuk az eredeti észlelőlapot beküldeni, akkor inkább a sokkal nagyobb dinamikát biztosító szkennelést válasszuk!

tónusai gyengén, torzítva kerültek visszaadásra. Sajnos a fénymásolás nem biztosít jó minőséget, kerüljük használatát! Ha semmiképp sem tudjuk az eredeti észlelőlapot beküldeni, akkor inkább a sokkal nagyobb dinamikát biztosító szkennelést válasszuk! Ekkor elektronikus levélben, ill. az alább ismertetett webes megoldással is eljuttatható hozzánk az észlelés, nem szükséges postázni.

Hamarosan a Szakcsoport honlapján elérhető lesz egy új beküldési lehetőség – a webes űrlapon történő adatközlés –, ami a kényelmen kívül többszolgáltatásokat is biztosítani fog az észlelések feldolgozásakor. A webes űrlap előnye, hogy minden szükséges kitöltendő adatmezőt megjelenít, így a hiányos adatok valószínűsége tovább csökken. További előnye a begépelés közbeni adatellenőrzés, ill. új adatok (pl. CM-értékek) egyidejű kiszámolása és feltöltése. Mindezen felül a bevitt adatok egy adatbázisba kerülnek bele, ami nagy segítséget nyújthat az észlelések feldolgozásában, a különböző, észlelők számára érdeklődést kiváltható statisztikák könnyebb, gyorsabb létrehozásában. Természetesen továbbra is lehet az eddigi módon, e-mailben, ill. postán küldeni az észleléseket, de nagy örömmel vennénk, ha mind a webkamerás, mind a vizuális észlelések adatai a webes adatközlő űrlapon is rögzítésre kerülnének.

Új **Szturnusz-észlelőlap**. A rálátási szög lassú változása következtében új észlelőlap használata válik szükségessé. Kérjük, innentől kezdve az újat használni! Letölthető az észlelőlapok menüből.

TORDAI TAMÁS

IDÉN NYÁRON IS BAJAI CSILLAGÁSZATI TÁBOR KÖZÉPISKOLÁSOKNAK !

A Bajai Observatórium Alapítvány és a BKMŐ Csillagvizsgáló Intézet idén nyáron is megrendezi az immáron évtizedes hagyományra visszatekintő tehetségkutató csillagászati táborát. A táborra magyar ajkú, 14–18 év közötti diákok jelentkezését várjuk, akiknek már némi alapismerete van csillagászatból, de szeretnék tudásukat elmélyíteni, naprakésszé tenni. A tábor programjában elméleti előadások és gyakorlati műszeres megfigyelések egyaránt lesznek. Az égi tájékozódás alapjaitól kezdve a tábor végére maguk is kezelhetik az intézet korszerű robotátvécsvéjét a résztvevők. A jelenlegi legnagyobb (4kx4k) hazai csillagászati CCD-vel készített saját felvételeiket a tábor végén – a tábor alatt készült egyéb fotókkal, megfigyelési eredményekkel, előadási anyagokkal egyetemben – CD-n mindenki elviheti. A legutóbbi idők közkedvelt, valódi magaslégköri repülő ruhába való beöltözés, és marsjáró modell-irányítási foglalkozások különös jelentőséget kapnak idén – lévén 2007-ben fél évszázados jubileumát ünnepli az emberiség űrkutatása! A táborzáró vetélkedőn idén is értékes csillagászati jellegű jutalmakat kapnak a „dobogós” helyezettek.

A tábor valóban „tábori” jellegű: az intézet épülete mellett felállított sátrakban, hálósáokban alszanak a résztvevők. A saját sátorral nem rendelkező jelentkezők részére kérésre biztosítunk sátrat, laticellt, szivacsot, vagy akár kempingágyat is. Rendhagyó esetben, indokolt szülői kérés esetén (korlátozott számban) kőházas szállást is biztosítunk. Hideg-meleg vizes zuhanyzók rendelkezésre állnak, az étkezéseket pedig ilyen ellátásra szakosodott profi vendéglátóipari cég biztosítja. Az egyhetes program része egy esti tábornyújtás kolbász-sütés, és a Guinness Re-kordok könyvébe is bekerült híres bajai Halászléfőző Népünnepély estélyén közös halászléfőzés is. A testedzést sem hanyagoljuk el: lesz idő focira, ping-pongozásra is!

Érdeklődni: Ruzsics Krisztánál vagy Jäger Zoltánál (tel.: 06-79/424-027 munkaidőben)